

Освітній навігатор на 2025/2026 навчальний рік

У 2025/2026 навчальному році освітній процес у закладах загальної середньої освіти спрямовано на реалізацію Державного стандарту початкової освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87; Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898, зі змінами, внесеними згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 30.08.2022 № 972; Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1392, з урахуванням досягнень упровадження концептуальних засад реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» та подолання викликів, зумовлених особливостями освітнього процесу в умовах воєнного стану, зокрема подолання освітніх втрат.

Наказом Міністерства освіти і науки України від 22.08.2024 № 1182 затверджено Порядок утворення та умови функціонування спеціальних класів у закладах загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО). Цей нормативний акт набуває чинності з 01.09.2025, а його дія поширюється на заклади загальної середньої освіти всіх форм власності і підпорядкування, крім спеціальних ЗЗСО та навчально-реабілітаційних центрів.

Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти» розробила матеріали про діяльність психологічної служби у системі освіти України, стан забезпечення закладів освіти практичними психологами і соціальними педагогами та рекомендації щодо пріоритетних напрямів психологічного супроводу та соціально-педагогічного патронажу учасників освітнього процесу в 2025/2026 навчальному році, з якими можна ознайомитися за [ПОКЛИКАННЯМ](#).

Для викладання у 9-11 класах за Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти чинними залишаються інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів / інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2024/2025 навчальному році (лист МОН від 30.08.2024 1.1/15776-24), розміщені за [ПОКЛИКАННЯМ](#).

Формування культури безпечної онлайн-поведінки

Безпечне шкільне онлайн-середовище для учнівства, учительства та батьківства, – це функціональна безпечна шкільна мережа зі сформованою загальною політикою школи щодо онлайн-безпеки дітей, яка передбачає впровадження основних принципів захисту персональних даних.

Національний проєкт [Кібер Брама](#) допоможе дізнатись, як безпечно користуватись мережею, попереджати та протидіяти злочинним діям в Інтернеті та не стати жертвою ворожої пропаганди. Розділ «[Кібербезпека в освіті](#)» знайомить з актуальними викликами у сфері кібербезпеки, підходами до захисту персональних даних у мережі, сучасними навчальними курсами для покращення цифрових навичок у сфері кібергігієни, корисними навчальними матеріалами «[Моя приватність](#)» для учнів / учениць 1–11 класів, іграми тощо, які пояснюють дітям та батькам основні правила онлайн-етикету в мережі, як розрізняти фейки та дезінформацію. За допомогою порталу учні / учениці, учителі / учительки,

батьки можуть навчитися безпечно використовувати сучасні цифрові технології, соціальні мережі, онлайн-платформи та застосунки.

Як сформувати безпечну шкільну мережу та забезпечити онлайн-безпеку для учнівства та батьків, які перебувають на тимчасово окупованих територіях і учителів / учительок, які з ними працюють, висвітлено у [«Методичних рекомендаціях щодо відновлення української системи освіти на деокупованих територіях для керівників і педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти»](#).

Звертаємо увагу: під час дистанційного або змішаного навчання посилюється значущість безпеки в мережі. Рекомендуємо ознайомити учнів / учениць з алгоритмами дій у разі онлайн-небезпек та обговорити з батьками використання контент-фільтрів для безпечного пошуку інформації.

Важливо формувати мережевий етикет, заохочувати відповідальну поведінку в мережі та дотримання правил спілкування. Нагадуємо про необхідність повторення правил безпечної роботи за комп'ютером і виконання вправ для зняття втоми. Рекомендуємо звернути увагу на особливості дистанційного навчання (листи Міністерства освіти і науки України від 02.11.2020 № 1/9-609, від 03.11.2023 № 1/17310-23; навчально-методичний посібник «Нова українська школа: організація дистанційного і змішаного навчання у початковій школі», <https://surli.li/ndwhrw> та методичними рекомендаціями щодо організації дистанційного навчання в школі, <https://surli.cc/vsorbtt>).

Добро́чесність у закладі освіти

Про діяльність закладів освіти на засадах добро́чесності, права та обов'язки педагогів і учнівства можна дізнатися на платформі [Study.NAZK](#). Крім того, розроблено методичні рекомендації для підвищення прозорості та добро́чесності діяльності закладів загальної середньої освіти [«Освітній навігатор»](#).

Соціально-емоційна підтримка учасників освітнього процесу

Для посилення компонентів із соціально-емоційного навчання для вчителів можуть бути корисними такі ресурси:

Аналітичний огляд [«Можливості для реалізації СЕН у рамках реформи НУШ»](#) від ГО «Інститут лідерства, інновацій та розвитку»;

Посібник [«Я \(практикую\) СЕЕН. Посібник для створення професійної спільноти»](#) від EdCamp Україна;

Програма [«Соціально-емоційне та етичне навчання»](#) для 3-4 класів початкової школи;

[Національний звіт 2025 року](#), розділ із практиками соціально-емоційного навчання у школах.

Крім того, розроблені навчальні курси для освітян:

Курс [«Я і якісне та цілісне навчання: СЕН і психосоціальна підтримка»](#). 5-годинний безкоштовний курс англійською мовою з українськими субтитрами. Фокус на підтримку дітей у складних умовах, ознайомлення з методами СЕН, арт-техніки, самопідтримка для педагогів.

СЕЕН-ініціатива на EdCamp Ukraine: [«Хочу практикувати СЕЕН»](#). Інформація про те, як долучитися до програми, практика обміну досвідом, спільноти та сертифікаційні можливості для педагогів.

Курс [«Небайдужі: базові емоційні потреби та соціальна взаємодія»](#). 15-годинний безкоштовний курс із фокусом на емоційне благополуччя.

З 2022 року в системі вищої та післядипломної педагогічної освіти імплементується курс з психосоціальної підтримки для педагогів закладів дошкільної та загальної середньої освіти «Благополуччя дітей та педагогів: дієві інструменти та практики підтримки». Курс розроблено науковим партнером the LEGO Foundation MHPSS Collaborative.

Реагуючи на потреби сьогодення та з метою забезпечення наступності між дошкільням та загальною середньою освітою, the LEGO Foundation було реалізовано національну імплементацію Програми СЕН «Зерна»: розвиток соціально-емоційних навичок та підтримка благополуччя дітей і педагогів в Україні. Реалізація Програми відбувається у партнерстві між Міністерством освіти і науки України, the LEGO Foundation, Лабораторії з екологічних підходів до соціально-емоційного навчання (англ. EASEL Lab) Гарвардської вищої школи освіти та обласних закладів післядипломної педагогічної освіти. З матеріалами проєкту можна ознайомитися за [ПОКЛИКАННЯМ](#).

Формування медіаграмотності

Від 2022 року відбулися радикальні зміни в інформаційному середовищі: замість «простих» фейків чи діпфейків ми маємо справу з масштабованими ШІ-маніпуляціями, емоційною поляризацією, ботореальністю та вірусними формами дезінформації.

Сьогодні вже замало просто вміти розпізнавати фейк – важливо розуміти контексти, мотивації, механізми впливу. Учень / учениця має навчитися не тільки перевіряти інформацію, а й розпізнавати, як нею маніпулюють.

Для формування медіаграмотності учнівства в освітньому процесі можуть використовуватися такі модельні навчальні програми та навчально-методичні матеріали:

1. Модельна навчальна програма «Основи медіаграмотності» (5–6 класи) для закладів загальної середньої освіти / О. П. Мокрогуз / За редакцією О. В. Волошенюк, В. Ф. Іванова, Р. І. Євтушенко — Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2021. Модельна навчальна програма інтегрованого міжгалузевого курсу «Основи медіаграмотності» (7–8 класи) для закладів загальної середньої освіти / О. П. Мокрогуз, О. В. Желіба / За редакцією О. В. Волошенюк, В. Ф. Іванова, Р. І. Євтушенко — Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2022. Основи медіаграмотності (пропедевтичний курс). Навчальна програма для учнів 8 (9) класів 2017 р.

2. «Основи медіаінформаційної грамотності» для 10-11 класів 2014 р.

3. «Основи медіаграмотності, 7–8 класи. Посібник для вчителя / Мокрогуз О. П. / за загал. ред. В. І. Іванова»

4. «Основи медіаінформаційної грамотності, 10–11 класи. Посібник для вчителя / Мокрогуз О. П., Желіба О. В., Запорожченко М. В. / за загал. ред. В. І. Іванова»
5. «Медіаграмотність на уроках суспільних дисциплін» За ред. В. Іванова, О. Волошенюк, О. Мокрогуза – К. : Центр вільної преси, Академія української преси, 2016.
6. «Медіаграмотність та критичне мислення на уроках суспільствознавства» / Т. Бакка, О. Бурім, О. Волошенюк, Р. Євтушенко, Т. Мелещенко, О. Мокрогуз; За ред. В. Іванова, О. Волошенюк. – К. : ЦВП, АУП, 2016.
7. «Медіаосвіта в огні. Методичні рекомендації для вчителів курсу «Громадянська освіта»/«Історія». / Потапова В. І., Дегтярьова Г. А., Мокрогуз О. П., Желіба О. В, Ковач І. М./ за редакцією Волошенюк О. В., Іванова В. Ф.» 2023 р.
8. 7 кроків до здорового медіаспоживання під час війни. Посібник для вчителя / О. Вознесенська, Н. Дятел, Л. Найдьонова, О. Тараненко, Н. Умеренкова. [Електронний ресурс] // IREX в Україні. — 2024. — 147 с. *Режим доступу до ресурсу:* <https://vse.ee/7kroktivIREX>
9. Інфомедійна грамотність онлайн: посібник для тренера / за заг. ред. Тараненко О. / Розроблено в межах проекту «Вивчай та розрізняй: інфомедійна грамотність»: <https://www.aup.com.ua/mm/>
10. «Освітні практики із запобігання інфодемії, або Як не ізолюватися від правди. Навчальний посібник / за редакцією Волошенюк О., Іванова В., Кулакова А.» та відповідний відеокурс.
11. Навчально-методичні матеріали для вчителя "Інфомедійна грамотність на уроках української мови" для 8–9 класів;
12. Навчально-методичні матеріали для вчителя "Інфомедійна грамотність на уроках української літератури" для 8–9 класів;
13. Навчально-методичні матеріали для вчителя "Інфомедійна грамотність на уроках мистецтва" для 9 класів;
14. Академією української преси створено портал «Медіаосвіта та медіаграмотність» <http://www.medialiteracy.org.ua>. На ньому розміщено електронну бібліотеку медіаосвітніх видань АУП, презентації, розробки уроків, відеоматеріали, корисні ресурси для викладання медіаграмотності в закладах освіти, бліцтест з інфомедійної грамотності, мапу поширення медіаграмотності в Україні, а також новини та анонси у сфері медіаосвіти.
15. Портал медіаосвіти та медіаграмотності.
16. **Національний проєкт з медіаграмотності «Фільтр»** містить добірки універсальних уроків з навчальними матеріалами до них, навчальні відеоматеріали, ігри, набори вправ: Онлайн-безпека для підлітків, Онлайн-безпека для освітян, Онлайн-безпека для батьків.
17. Посібник з медіаграмотності для підлітків від Google.

Онлайн-курс для учительства «Very Verified 2.0» спрямований на широку аудиторію користувачів / користувачок і буде цікавий для всіх: і тих, хто професійно працює з темою медіаграмотності, і тих, хто має бажання посилити

свої навички розпізнавання шкідливих інформаційних впливів. Онлайн-курс покликаний зміцнити інформаційну стійкість громадян / громадянок в умовах сучасних викликів, зокрема під час війни, коли маніпуляції та навмисно спотворена інформація можуть загрожувати національній безпеці та єдності. Після завершення курсу користувачі отримують сертифікат на 15 годин (0,5 кредиту ЄКТС), а також на стартовій сторінці курсу доступна [програма підвищення кваліфікації](#). *Пройти курс – [Very Verified 2.0 | EdEra – студія онлайн-освіти](#).*

«Впровадження медіаграмотності в освітню сферу» (IREX у партнерстві з Асоціацією інноваційної та цифрової освіти): онлайн-курс для вчительства розроблений у форматі SCORM, він поєднує найкращі педагогічні практики інтеграції з унікальним методичним підходом проєкту. Онлайн-курс допоможе здобути глибоке розуміння того, як інтегрувати теми з медіаграмотності у свій предмет, забезпечити стійкість до шкідливих інформаційних впливів шляхом виконання вправ на актуальні теми та опанувати інструменти фасилітації обговорень складних емоційних тем. Проходження онлайн-курсу дає можливість отримати сертифікат на 30 годин або 1 кредит ЄКТС. *[Пройти курс](#).*

«[Медіаграмотний спротив: будемо аргументовані діалоги](#)»: курс інтегрує інфомедійну грамотність у вивчення української мови з метою набуття навичок критичного сприйняття інформації та соціальної толерантності й усвідомлення цінності високоякісної інформації в сучасному контексті.

«[Медіаграмотний спротив: спілкуємось на рівних](#)»: курс інтегрує інфомедійну грамотність у вивчення української мови з метою набуття навичок критичного сприйняття інформації та соціальної толерантності й усвідомлення цінності високоякісної інформації в сучасному контексті.

Використання штучного інтелекту в освіті

Штучний інтелект може бути помічником для вчительства у підготовці до уроків, створенні завдань, ілюстрацій тощо. Надаємо добірку ресурсів, які допоможуть оволодіти навичками роботи з інструментами штучного інтелекту:

- курс підвищення кваліфікації «[Штучний інтелект в освіті](#)». Містить чотири вебінари. Охоплює основи штучного інтелекту, використання у підготовці уроків, створення завдань, етичні аспекти, формування запитів;
- онлайн-курс «[Штучний інтелект – персональний помічник учителя](#)». Містить практичні відео й матеріали: створення завдань, автоматизація, розвиток критичного мислення;
- курс від Міністерства цифрової трансформації та Дія Серія освітніх відео: «[Що таке ШІ](#)», алгоритми, ризики, застосування у житті. Короткий формат (~0.1 ЕКТС), доступно українською та англійською мовами;
- курс «[Штучний інтелект та цифрові технології в освіті: природнича галузь](#)». Безкоштовний курс тривалістю приблизно 15 годин. Охоплює типи ШІ, модулі інтеграції в природничу освіту, адаптивні технології, освітню платформу iZZI;
- курс «[Штучний інтелект: від початківця до експерта](#)». Безкоштовний курс із шістьма модулями, включає знайомство з ChatGPT, Gemini, Claude, Copilot; генерація текстів, зображень, робота з таблицями, fact-checking.